

Seppänen ym.: Ehdotus laiksi kansanäänestyksestä Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden osalta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan järjestettäväksi Suomen Hallitusmuodon 22 a §:n mukainen neuvoo-antava kansanäänestys Suomen EY-jäsenyydestä.

On nimittäin käymässä selväksi, että Suomen eduskunnan hyväksymiä varaumia ETA-neuvottelujen pohjaksi ei tulla mainituissa neuvotteluissa hyväksymään.

Näin ollen

— ulkomaalaisomistusta ei rajoiteta, vaikka se olisi tarpeen kansallisten etujen varjelemiseksi,

— aluepolitiikan harjoittamiselle ei säily erityisedellytykset niin että alueellista tukipolitiikkaa voitaisiin harjoittaa muilla kuin EY:n hyväksymillä perusteilla,

— suomalaisen sosiaaliturvan säilyminen nykytasolla vaarantuu,

— työsuojelu- ja työterveysjärjestelmässä tulevat noudatettaviksi EY:n normit ja määräykset,

— ympäristönsuojelussa tullaan ottamaan käyttöön EY-mää räykset siinäkin tapauksessa, että kansalliset ympäristönsuojelulainsäädännön säädökset olisivat EY-määräyksiä tiukemmat luonnon säilyttämiseksi ja

— omaleimainen suomalainen kulttuuri on vaarassa.

Sen lisäksi eri EFTA-maat ovat luopuneet ETA-tavoitteista tavalla, joka vaarantaa yhteisen ETA-rintaman onnistumisen.

Näissä oloissa, ja kun Suomessa kokoomuksen sekä nyt SDP:n ja Keskustan puoluejohtajat ovat hyväksymässä Suomen tavoitteeksi Euroopan integraatiossa täyden EY-jäsenyyden, pidämme tärkeänä, että ratkaisun tästä asiasta tekee viime kädessä Suomen kansa.

EY-jäsenyyden yhteydessä päätetään:

— Suomen itsenäisyydestä ja taloudellisesta itsemääräämisoikeudesta,

— eduskunnan vallan kaventamisesta ja Brysselin virkamiesten vallan lisäämisestä siltä

pohjalta, että EY ei ole parlamentaarisesti hallittu yhteisö,

— EY:n lainsäädännön ja tuomioistuinten vallan ensisijaisuudesta Suomen lainsäädäntöön verrattuna,

— Suomen markan arvon määrätymisen perusteista EMS-järjestelmän mukaan Saksan markan arvon ensisijaisuuden pohjalta,

— maanviljelyksen loppumisesta Suomessa ja Suomen tukipolitiikasta Etelä-Euroopan maiden maatalouden hyväksi,

— työvoiman vapaasta liikkuvuudesta ja sen myötä mahdollisen EY-halpatyövoiman tuonista Suomeen,

— EY:n sosiaaliturvan ensisijaisuudesta Suomen parempaan omaan sosiaaliturvaan verrattuna,

— suomalaisen naisen aseman ja tasa-arvon heikentämisestä Suomen kehittyneemmältä tasolta EY:n huonommalle tasolle sekä

— ulkomaalaisomistuksen rajoitusten poistamisesta niin yritysten kuin kiinteistöjen ja maaperänkin osalta, minkä lisäksi loppuu suomalaisten ikimuistoinen nautinta Suomen luontoon ns. jokamiehen oikeuden muodossa.

EY-jäsenyys murentaa Suomen ulkopolitiikan perusteet ja estää Suomea harjoittamasta puolueettomuuspolitiikkaa maailmassa, jossa suurvaltojen eturistiriidat ovat olemassa eivätkä ole poistuneet, vaikka kehitys viime vuosina onkin ollut myönteistä. Kuitenkin on selvää, että Saksan merkitys kasvaa myös suurvaltasuhteissa sen yhdistymisen jälkeen.

On myös huomattava, että EY-jäsenyys liittyy Suomen siihen talousliittoblokkiin, jonka perusajatuksena on muurien rakentaminen EY:n ympärille kehitysmaiden etujen vastaisella tavalla.

Edellä sanotun perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kansanäänestyksestä Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden osalta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla säädetään pidettäväksi neuvoa-antava kansanäänestys Suomen EY-jäsenyyden perusteista.

2 §

Neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä esitetään äänestäjien valittavaksi seuraavat vaihtoehdot:

1. Kannatan Suomen EY-jäsenyyttä.
2. Vastustan Suomen EY-jäsenyyttä.

3 §

Äänestäjille toimitetaan viimeistään 30 päivää ennen äänestyksen alkamista tiedote eri äänestysvaihtoehdoista ja niiden perusteluista. Esitteen laatimisesta ja toimittamisesta vastaa oikeusministeriö.

4 §

Äänestysvaihtoehtoja esittävälle yksityiselle tiedotustoiminnalle annetaan valtionavustusta neljä miljoonaa markkaa. Avustuksen jakamisesta eri tahojen kesken päättää valtioneuvosto.

5 §

Vaaleissa käytettävä äänestyslippu on painettava keltaiselle paperille. Äänestyslipusta on käytävä selvästi ilmi, miten se taitetaan kokoon, ja sen on turvattava äänestysalaisuuden säilyminen.

Äänestyslipun on oltava vakiokokoa 148 x 210 mm, ja sen sisäpuolelle on painettava otsikko, jossa mainitaan, missä äänestyksessä sitä on käytettävä sekä lisäksi viivalla merkitty ympyrä, joka on halkaisijaltaan 90 mm ja joka lippua kokoon taitettaessa jää taittamattomaksi. Keskellä ympyrää tulee olla selvästi havaittava merkintä N:o sen äänestysvaihtoehdon numeron merkitsemistä varten, jonka hyväksi äänestäjä tahtoo antaa äänensä. Äänestyslipussa ei saa olla muuta kuin mitä on edellä säädetty.

Oikeusministeriö painattaa liput ja lähettää tarpeellisen määrän niitä kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettavaksi edelleen vaalilautakunnille.

6 §

Kunnan keskusvaalilautakunnan on muun ohella hyvissä ajoin varmistauduttava siitä, että vaalikunnilla on käytettävissään tämän lain 2 §:ssä esitetyistä äänestysvaihtoehdoista tehtyjä luetteloita, jotka on asetettava nähtäväksi vaalihuoneeseen ja odotustiloihin sekä jokaiseen äänestyskoppiin.

7 §

Äänestyslippu on mitätön:

1) jos vaalikuoreessa on useampia tai muitakin kuin yksi äänestyslippu;

2) jos äänestyskuoreessa on sellainen puutteellisuus tai merkintä, että äänestys olisi kansanedustajien vaaleista annetun lain (391/69) 78 §:n 2 momentin mukaan ollut jätettävä huomioon ottamatta;

3) jos äänestyslippuna on käytetty muuta kuin oikeusministeriön painattamaa äänestyslippua;

4) jos äänestyslippu on leimaamaton;

5) jos äänestysvaihtoehdon numero on merkitty siten, ettei selvästi ilmene, mitä vaihtoehtoa se tarkoittaa; sekä

6) jos äänestyslippuun on kirjoitettu äänestäjän nimi tai erityinen tuntomerkki taikka siihen on tehty muunlainen asiaton merkintä. asiattomana älköön pidettävä sellaista merkintää, joka ainoastaan selvittää, mitä vaihtoehtoja äänestäjä on tarkoittanut äänestää.

8 §

Sen lisäksi mitä tässä laissa on säädetty noudatetaan kansanäänestyksessä lakia menettelyistä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä (571/87) sekä soveltuvin osin kansanedustajain vaaleista annettua lakia.

9 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19

Ennen tämän lain perusteella toimitettua kansanäänestystä ei Suomen tasavalta saa hakea jäsenyyttä Euroopan yhteisössä.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1991

Esko Seppänen
Heli Astala

Eila Rimmi
Marjatta Stenius-Kaukonen

O. Ojala ym.: Ehdotukset laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteen tarkoituksena on korostaa sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaamattomuutta. Se on tarkoitettu osaksi niitä toimia, joilla edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Rikoslain 20 luvun 1 §:n mukaan väkisinmakaaminen voi kohdistua vain naiseen avioliiton ulkopuolella. Aloitteessa ehdotetaan säännöksiä muuttamista siten, että teko olisi rangaistavaa myös avioliitossa väkisinmakaamisena eikä vain pahoinpitelynä tai pakottamisena.

Väkisinmakaamisrikos ehdotetaan samalla yhdistettäväksi sanotun luvun 2 §:n vapautta loukkaavaan haureuteen, jolloin rikoksen nimikkeeksi on annettu rikos sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan. Ehdotuksen mukaan uhri ja tekijä voisivat olla kumpaa sukupuolta tahansa. Voimassa olevassa säännöksessä väkisinmakaamisen uhri voi olla vain nainen, mutta va-

pautta loukkaavaa haureutta ei ole sidottu sukupuoleen. Uhrille myönnettäisiin aina maksuton oikeudenkäynti.

Lieventäväksi perusteeksi ei enää katsottaisi rikoksentehtäjän ja rikoksen uhrin välistä suhdetta.

Sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaus ei olisi enää asianomistajarikos. Samalla ehdotetaan, että pahoinpitely, lievää pahoinpitelyä lukuun ottamatta, ei olisi enää asianomistajarikos.

Aloitteessa ehdotetaan myös homoseksuaalisuuteen kehottamisen rangaistavuuden poistamista.

Vasemmistoliiton liittohallitus teki liiton eduskuntaryhmälle 6.3.1991 ehdotuksen tällaisen aloitteen jättämisestä.

PERUSTELUT

1. RL 20 luku: Siveellisyysrikokset

1.1. Yleistä

Rikoslain siveellisyysrikoksia koskevien säännösten tarkoituksena on suojata toisen ihmisen oikeutta sukupuoliseen itsemääräämisoikeuteen.

Rikoslain siveellisyysrikoksia koskevia säännöksiä uudistettiin viimeksi 1970-luvun alussa, jolloin hallituksen esityksen pohjana oli ollut seksuaalirikoskomitean mietintö (Komiteamietintö 1967: A 12). Vastoin komitean ehdotusta eduskunnassa tuli enemmistöllä hyväksytyksi hallituksen esityksen (HE 52/1970 vp) mukaisesti sellainen kanta, että aviomiehen maatessa vaimonsa vastoin tämän tahtoa kyseessä ei olisi väkisinmakaaminen vaan teosta voitaisiin rangaista lähinnä pahoinpitelynä tai pakottamisena.

Hallituksen esityksessä tätä valintaa oli puolusteltu sillä, että sen "on katsottava vastaavan maassamme vallitsevaa oikeuskäsitystä. Kun väkisinmakaamisrikos on erittäin häpeällinen, aviopuolisoiden välisten suhteiden saattaminen väkisinmakaamisrikosten piiriin ei tunnu perustellulta. Käytännöllisetkään syyt eivät puolla väkisinmakaamisrikoksen tunnusmerkistön ulottamista koskemaan myös aviopuolisoiden välisiä tekoja."

Aika kestävämmältä tuntuu silloiseen hallituksen esitykseen sisältyvä lisäperuste, jonka mukaan tunnusmerkistön ulottaminen koskemaan aviopuolisoja ei olisi siksikään perusteltua, että "säännönmukaisesti ei avioliitossa olevien kesken tällaisia tapauksia esiinnykään." Eiköhän rikos yleensäkin ole ei-säännönmukainen;

säännönmukaisia tekoja tuskin saataisiinkaan kriminalisoitua. Jo tuolloin oli kuitenkin mm. Ruotsissa omaksuttu toinen kanta.

Lakivaliokunta ei kuitenkaan ollut yksimielinen. Vähemmistöön jääneet vasemmistoa edustaneet valiokunnan jäsenet (Seija Karkinen, Keijo Suksi, Ralf Friberg, Helvi Niskanen, Aarne Koskinen, Toivo Äsvik, Mirjam Tuominen) katsoivat, että teon kriminalisointi myös avioliitossa väkisinmakaamisena oli perusteltua ja että lakiin "otettuna säännös voisi päinvastoin toimia ennakkoehkäisevän normin tavoin. Avioliiton osapuolten tasa-arvoisuuden kannalta tällä väkisinmakaamista koskevalla säädöksellä olisi myös huomattava periaatteellinen merkitys." Tämän kohdan osalta vähemmistön kantaaan yhtyi myös liberaalien Kerttu Hemmi.

Myös tässä aloitteessa halutaan korostaa edellä lainatun vastalauseen tasa-arvonäkökoh-
taa.

Tällä aloitteella tähdätään siihen, että jokaisella olisi oikeus sukupuoliseen itsemääräämiseen, myös avioliitossa. Jo seksuaalirikoskomitea oli aikanaan todennut, että avioliiton päättämisen ei enää voitu katsoa perustavan miehelle seksuaalista määräämisvaltaa vaimoonsa nähden, vaan että kyseessä tuli olla molemminpuolisen suostumuksen.

1.2. Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Väkisinmakaaminen (voimassa oleva 1 §) ja vapautta loukkaava haureus (voimassa oleva 2 §) on yhdistetty yhdeksi rikoslajiksi, jolle on annettu nimike rikos sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan. Uudella nimikkeellä korostetaan rangaistussäännöksen suojelun tarkoitusta.

Voimassa olevassa 1 §:ssä rikoksen uhri on nainen, johon teko kohdistuu avioliiton ulkopuolella. Esitämme, että rikoksen uhri olisi toinen ihminen tekemättä eroa sen suhteen, tapahtuuko rikos itsemääräämisoikeutta vastaan avioliitossa tai sen ulkopuolella. Teko, jossa uhri ja

tekijä ovat samaa sukupuolta, tulisi myös rangaistavaksi rikoksena sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan, samoin teko, jossa tekijä on nainen ja uhri mies.

Tekijänä tuomittaisiin aloitteen mukaan kuten nykyisinkin myös pakottaja.

Erityisellä riippuvuussuhteella tarkoitetaan sitä, että tekijä käyttää törkeästi väärin uhrin riippuvuutta tekijästä, hädänalaista asemaa tai turvattomuutta. (vrt. voimassa oleva 2 §:n 2 momentti)

Lieventäväksi asianhaaraksi ei katsottaisi tekijän ja uhrin välistä suhdetta, vaan kyseeseen tulisivat erityisesti voimassa olevan ja tässä aloitteessa kumottavaksi ehdotettavan 2 §:n tarkoittamat lievimmät tapaukset.

Kun lieventäväksi asianhaaraksi ei enää katsottaisi rikoksen tekijän ja uhrin suhdetta, esitys merkitsisi kiristymistä nykytilanteeseen nähden. Missään tapauksessa lieventäväksi asianhaaraksi ei olisi katsottava sitä, että uhri oli muuttanut aiemmin suostuvaista kantaansa kielteiseksi juuri ennen tapahtumaa, tai sitä, että uhri esimerkiksi lähtemällä tekijän asuntoon olisi viestittänyt suostumustaan. Lähtökohdaksi on otettava se, että suostuminen voidaan aina peruuttaa. Siten poiketaan siitä kannasta, että lievempää asteikkoa voitaisiin soveltaa sinänsä tekoon, jossa ilmenee "yhteisymmärryksessä alkaneen seurustelun aiheuttamassa kiihtyneessä mielentilassa tapahtuvaa väkivallan käyttämistä". (vrt. HE 52/1970 vp)

Lievemmäksi ei siis katsottaisi, kuten voimassa olevasta laista vuoden 1970 valtiopäivien lakivaliokunta (mietintö n:o 11) toteaa: "Varsinkin jos tekijä ja teon kohde ovat aikaisemminkin olleet keskenään sukupuoliyhteydessä tai nainen on selvästi myötävaikuttanut väkisinmakaamiseen johtaneen tilanteen syntymiseen, saattaa olla kohtuullista tuomita kuutta kuukautta lievempi rangaistus". Tässä aloitteessa luovutaan näkemyksestä, jonka mukaan uhri olisi tällaisissa tilanteissa ikään kuin itsekin syyllinen.

Voimassa olevassa rikoslain 20 luvussa rangaistusasteikko on seuraava:

— väkisinmakaaminen (1 §).....	(14 vrk) — 10 vuotta vankeutta
— väkisinmakaaminen, lieventävä	(14 vrk) — 4 vuotta vankeutta
— vapautta loukkaava haureus	(1 ps) — 4 vuotta vankeutta

Ehdotettu rangaistusasteikko olisi seuraava:

— rikos sukupuolista itsemääräämisoikeutta vastaan	(14 vrk) — 10 vuotta vankeutta
— sama, lieventävä	(14 vrk) — 4 vuotta vankeutta